

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

افراد مؤمنین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورۃ الاحزاب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَزَقَهُهُ مِنْ آتِنَا لَهُمْ
الشَّيْءُ أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجَهُمْ أَمْهَاتُهُمْ ۝

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ام المومنين خديجة الكبرى سلام الله عليها

نويسنده:

جمعی از نویسندگان

ناشر چاپي:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	اُمُّ الْمُؤْمِنِينَ خَدِيجَةُ الْكُبْرَى سلام الله عليها
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۱	مدخل
۱۳	دلیل اول
۱۳	اشاره
۱۴	استفاده از صیغه جمع و اراده معنای مفرد در آیات حضرت قرآن در مقام «اُمُّ الْمُؤْمِنِينَ» بودن حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها)
۱۸	دلیل دوم
۱۸	اشاره
۱۹	فضائل و خصائص
۳۰	دلیل سوم
۳۰	اشاره
۳۱	مباهات استمراری ذات اقدس الهی به حضرت اُمُّ الْمُؤْمِنِينَ خَدِيجَةُ كُبْرَى (سلام الله علیها)
۳۴	دلیل چهارم
۳۴	اشاره
۳۵	«مقرب سابق»
۳۸	دلیل پنجم
۳۸	اشاره
۳۹	اختصاص مقام سلام به حضرت اُمُّ الْمُؤْمِنِينَ خَدِيجَةُ كُبْرَى (سلام الله علیها)
۴۲	دلیل ششم
۴۲	اشاره
۴۳	کفایت و قرانت حضرت اُمُّ الْمُؤْمِنِينَ خَدِيجَةُ كُبْرَى (سلام الله علیها) با رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم)
۴۷	نتیجه گیری

۴۸ ..... فهرست مطالب

۴۹ ..... درباره مرکز

أمّ المؤمنین خدیجةَ الکبریٰ سلام الله علیها

مشخصات کتاب

أمّ المؤمنین حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها)

ص: 1

اشاره

سُورَةُ الْأَحْزَابِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

النَّبِيِّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ

ص: 2

أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ خَدِيجَةَ الْكُبْرَى سَلَامَ اللَّهِ عَلَيْهَا

«أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ» حَضْرَتِ خَدِيجَةَ كُبْرَى (سَلَامَ اللَّهِ عَلَيْهَا)

ص: 3

«أم» در لغت به معنای مرجع، اُس و أساس، اصل و جوهره یک شیء می باشد⁽¹⁾. حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) در جوامع حدیثی به «أم المؤمنین» توصیف شده اند. و اطلاق این لقب بر آن حضرت سلام الله علیها، مبتنی بر مقدمات حکمت بلائید بوده، بلکه قراین موجود در أدله که در ادامه به آنها اشاره خواهد شد، مُثَبِّت اطلاق می باشد. لذا مصداق اتم و اکمل کلبی معنای أم المؤمنین به صورت انحصاری برای آن حضرت ثابت می باشد.

ص: 5

1- قاموس قرآن، ج 1، ص 113 التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، ج 1، ص 135

استفاده از صیغه جمع و اراده معنای مفرد در آیات حضرت قرآن در مقام «أم المؤمنین» بودن حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) مانند آنچه در آیات مباهله، ولایت و بسیاری دیگر بکار رفته، علاوه بر اینکه دلالت بر تعظیم و توقیر جایگاه آن حضرت دارد، دال بر مصداق اتم و اکمل کلی معنای أم المؤمنین به صورت انحصاری برای آن حضرت نیز می باشد.

استفاده از صیغه جمع و اراده معنای مفرد در آیات حضرت قرآن در مقام «أم المؤمنین» بودن حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها)

عبارت آیه 6 سوره مبارکه احزاب «أَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ» در شأن حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) نازل شده است. چنانچه ذیل آن، عنوان «پدر امت» به رسول الله (صلي الله عليه و آله و سلم) و عنوان «مادر امت» به حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) اختصاص داده شده است. (1) نیز در جای دیگر «أزواج» در هیئت جمع نیز به آن حضرت (علیها السلام) نسبت داده شده؛ «أن أزواجنا خدیجة». (2)

ص: 8

-
- 1- «فَعَقَّوْا رَسُولَ اللَّهِ فِي ذَرْيَتِهِ، وَعَقَّوْا أُمَّهَمْ خَدِيجَةَ فِي ذَرْيَتِهَا» مناقب آل أبي طالب عليهم السلام (لابن شهر آشوب)، ج 4، ص 252
  - 2- تفسیر القمی، ج 2، ص 117 نیز در فرازی از زیارت حضرت رسول الله (صلي الله عليه و آله) این چنین بیان می شود؛ «السَّلَامُ عَلَيَّ أَزْوَاجِكَ الطَّاهِرَاتِ الْخَيْرَاتِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ خُصُوصاً الصَّدِيقَةَ الطَّاهِرَةَ الرَّكِيَّةَ الرَّاضِيَةَ الْمَرْضِيَّةَ خَدِيجَةَ الْكُبْرَى أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ»؛ سلام و درود خداوند بر همسران طاهرت که أم المؤمنین بودند؛ مخصوصاً حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) که صدیقه، طاهره، زکیه، راضیه مرضیه و أم المؤمنین است. بحار الأنوار، ج 97، ص 189

مشابه آن، در فرازي از خطبه مفاخره از حضرت زهرا (سلام الله عليها) مرویست که فرمودند: «أَنَا بِنْتُ الصَّالِحَاتِ وَ الْمُؤْمِنَاتِ» (1). در اینجا نیز استعمال جمع و اراده معنای مفرد واقع شده است. به بیان دیگر آن حضرت فرمودند من دختر مؤمنه صالحه می باشم، بلکه فرمودند من دختر مؤمنات صالحات می باشم. چرا که تمام فضائل و شئون بانوان اهل بهشت همچون مریم بنت عمران و آسیه و حواء در وجود مقدس حضرت خدیجه کبری (سلام الله عليها) اجتماع یافته و لذا ایشان بر تمام آنان، سرور و ام می باشند.

ص: 9

چنین استعمالی که در لسان حضرت قرآن شایع می باشد (مانند آیه مباحله، آیه ولایت و بسیاری دیگر) علاوه بر اینکه دلالت بر تعظیم و توقیر جایگاه فرد دارد، دال بر مصداق اتم و اکمل کلی معنا به صورت انحصاری برای آن فرد نیز می باشد. بنابراین مصداق انحصاری و اتم و اکمل «أم المومنین»، وجود مبارک حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) می باشند.

ص: 10

فضائل و خصائص بيشمار حضرت خديجه كبرى (سلام الله عليها) در نصوص كه مؤيد مقام انحصاري ام المؤمنينى آن حضرت مي باشند.

ص: 12

حضرت خدیجه کبری (علیها السلام) در نصوص به صفات متکثری توصیف شدند که به أهم آنها در اینجا اشاره شده است. هر یک از این صفات قرینه ای بر اثبات انحصار این صفت برای آن حضرت می باشد.

«أُمُّ الْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ، أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ، أُمُّ الْمُؤْمِنَاتِ»⁽¹⁾: در فرازهای زیارت مخصوص آن حضرت (علیها السلام) به تعدادی از القاب ایشان و از جمله لقب «أُمُّ الْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ و أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ و الْمُؤْمِنَاتِ» تصریح شده است.

«خَيْرُ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ و الْمُؤْمِنَاتِ»⁽²⁾: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در وصف همسرشان فرمودند: یا خدیجه أنت خیر أمهات المؤمنین و افضلهن؛ ای خدیجه! همانا تو بهترین مادران مؤمنان و بافضیلت ترین آنان هستی.

ص: 13

1- فرازهایی از زیارت حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها)

2- الانوار الساطعه من الغراء الطاهره، ص 7؛ و با اندکی تغییر در: الخصال (للصدوق)، ج 2، ص 418

«سرچشمه اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام)»⁽¹⁾: حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، سرچشمه اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) می باشند. چنانچه در تفسیر آیه شریفه «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا» از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) رسیده که فرمودند:

بار خدایا! اینها اهل بیت من هستند، و همه اینها از خدیجه (علیها السلام) نشأت گرفته اند؛ زیرا حسن و حسین، فرزندان فاطمه و فاطمه دختر خدیجه است و علی نیز در کودکی در خانه خدیجه تربیت شده و در بزرگی، داماد او شده است؛ «قالت أم سلمة: لما نزلت دعا النبي (صلى الله عليه وآله وسلم)، فاطمه وعلياً والحسن والحسين، فجلبهم بكساء، فقال لهم: هؤلاء أهل بيتي - الحديث. ومرجع أهل البيت هؤلاء إلى خديجة، لأن الحسنين من فاطمه، وفاطمة بنتها، وعلی نشأ فی بیت خدیجه وهو صغیر، ثم تزوج بنتها بعدها، فظهر رجوع أهل البيت النبوی إلى خدیجه دون غيرها».

«وعاء امامت»⁽²⁾: وجود مبارک حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، ظرف و جایگاه انوار امامت بوده اند. چنانچه از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) روایت شده که خطاب به حضرت زهرا (علیها السلام) فرمودند: «إِنَّ بَطْنَ أُمَّكِ كَانَ لِلْإِمَامَةِ وَعَاءً»

ص: 14

1- فتح الباری شرح صحیح البخاری، ابن حجر عسقلانی، ج 7، ص 138؛ سبل الهدی و الرشاد فی سیرة خیر العباد، ج 11، ص 160

2- بحار الأنوار، ج 43، ص 42

«سيدة نساء العالمين» و «سيدة نساء قریش»⁽¹⁾: وجود مقدس امام صادق (عليه السلام) در کلامی ضمن تعظیم و توقیر جده مکرمه شان حضرت خدیجه کبری (علیها السلام) چنین فرمودند: « وَ هِيَ سَيِّدَةُ نِسَاءِ قُرَيْشٍ وَقَدْ خَطَبَهَا كُلُّ صَيْدِيٍّ وَرَيْسٍ قَدْ أَبْتَهُمْ فَزَوَّجَتْهُ نَفْسَهَا بِالَّذِي بَلَغَهَا مِنْ خَبْرِ بَحِيرَاءٍ »؛ او همان بانویی است که سالار بانوان قریش است. او به خواستگاری زمامداران و امیران روزگار خویش پاسخ منفی داد. پس همانا خود را به همسری پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در آورد، همان کسی که (کتب انبیاء گذشته او را وصف نموده بود) و حضرت خدیجه (سلام الله علیها) اوصاف او را از طریق بحیراء شنیده بود.

«أفضل از زنان امت»⁽²⁾: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در حدیثی حضرت خدیجه کبری (علیها السلام) را أفضل زنان امت توصیف نمودند؛ «فضلت خدیجة علی نساء أمتی كما فضلت مریم علی نساء العالمین [عن أبي جعفر (عليه السلام): أي عالمي زمانک]»

ص: 15

1- قرب الإسناد، ص 325

2- سوره آل عمران، آیه 42؛ تفسیر نور الثقلین، ج 1، ص 336

«أفضل زنان بهشت»⁽¹⁾: در حدیث دیگری ایشان از افضل زنان بهشتی توصیف شده اند؛ «أفضل نساء أهل الجنة: خديجة بنت خويلد، وفاطمة بنت محمد، ومريم بنت عمران، وآسiede بنت مزاحم»؛ حضرت فاطمه (علیها السلام) و حضرت خدیجه (سلام الله علیها) و مریم و آسیه با فضیلت ترین زنان اهل بهشت هستند.

«أشرف زوجات الرسول»⁽²⁾: امام صادق (علیه السلام) درباره جده مکرمه شان فرمودند: «تزوج رسول الله صلى الله عليه وآله... فأولهن خديجة بنت خويلد... أفضلهن خديجة بنت خويلد» . . .

«سيدة حرم» و «ملیكة بطحاء»⁽³⁾: «سيدة حرم» و «ملیكة بطحاء» از دیگر القاب آن حضرت است که دلالت بر متمایز بودن ساحت مقدس آن حضرت دارد.

ص: 16

1- الخصال، ج 1، ص 205 إعلام الوری بأعلام الهدی، ص 150

2- الخصال (للصدوق)، ج 2، ص 419

3- فرازهایی از زیارت حضرت ام المومنین خدیجه کبری (سلام الله علیها)

«أول المؤمنات»(1): حضرت اباعبدالله الحسين (عليه السلام) در روز عاشورا براي معرفي خود خطاب به دشمنان، به جده مكرمه شان مفاخره نموده و فرمودند: «قَالَ أَنْشُدْكُمْ اللَّهَ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ جَدَّتِي خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ أَوَّلُ نِسَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ إِسْلَامًا قَالُوا اللَّهُمَّ نَعَمْ؛ شما را به خدا قسم مي دهم آيا مي دانيد جده من خديجه كبري دختر خويلد (سلام الله عليها) است كه اولين زن بود از اين امت كه ايمان آورد؟! آن گروه دشمن، همگي گفتند: بلي

نيز در كلامي ديگر آمده است: «أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) مِنَ الرِّجَالِ عَلِيٌّ وَ مِنَ النِّسَاءِ خَدِيجَةُ»؛ اول نفری كه به حضرت رسول الله (صلي الله عليه و آله) ايمان آورد از ميان مردان حضرت امير المومنين (عليه السلام) و از ميان زنان حضرت خديجه (سلام الله عليها) بود.

«امراة كاملة ميمونة فاضلة تخشى العار و تحذر الشنار»(2): به راستي حضرت خديجه (سلام الله عليها) بانويي كامل و مبارك و صاحب فضل است. او از هر گونه عيب و عار پرهيز مي كند و از هر نوع بدنامي و رسوايي دوري مي گزيند.

ص: 17

1- بحار الأنوار، ج 44، ص 318؛ الأماي (للطوسي)، ص 259، حديث 467

2- بحار الأنوار، ج 16، ص 56

«الكريمة الموصوفة بالسخاء والعفة ... المعروفة المذكور فضلها الشامخ»(1)

«أحسن النساء جمالاً وأكملهن عقلاً وأتمهن عفةً وديناً ومروّةً ومالاً»(2)

«صفية»(3): ذيل آیه 33 سوره مبارکه آل عمران «إِنَّ اللَّهَ اصَّ طَفَى آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ» از رسول خدا (صلي الله عليه و اله و سلم) روايت شد كه فرمودند: «أَوْ مَا عَلِمْتَ أَنَّ اللَّهَ اصَّ طَفَى آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ وَعَلِيًّا وَالْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَحَمْزَةَ وَجَعْفَرًا وَفَاطِمَةَ وَخَدِيجَةَ عَلَى الْعَالَمِينَ»؛ آيا نمي داني كه خداوند در رديف انبياء و آل ايشان، شيعيان به ولايت، همچون حمزه و جعفر و خديجه (سلام الله عليهم) را بر عالَمين برگزيده است. لذا از القاب ايشان «صفية» مي باشد.

«الأحياء»(4): ذيل سوره مبارکه فاطر، آیه شريفه 22 «وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ» آمده است: «فالأحياء..... خديجة».

ص: 18

1- همان، ج 16، ص 69

2- الموسوعة الكبرى عن فاطمة الزهراء (سلام الله عليها)، ج 21، ص 371

3- تفسير فرات الكوفي، ص 80

4- البرهان في تفسير القرآن، ج 3، ص 361

«سور»(1): ذیل سوره مبارکه اعراف، آیه شریفه 46 «وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيَمَاهُمْ...» آمده است: «سُورُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ قَائِمٌ عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ وَعَلَى وَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَ فَاطِمَةُ وَ خَدِيجَةُ»؛ آن دژ بلندی که میان بهشت و دوزخ قرار دارد، قائم است بر حضرت محمد، علی، حسن، حسین، فاطمه و خدیجه (صلوات الله علیهم اجمعین).

«ولود»(2): پیامبر اکرم (صلی الله علیه و اله و سلم) در تمجید حضرت خدیجه (سلام الله علیها) می فرمودند: «صَدَقْتَنِي إِذَا كَذَّبْتُمْ وَ آمَنْتَ بِي إِذْ كَفَرْتُمْ وَ وُلِدْتَ لِي إِذْ عَقَمْتُمْ.»؛ خدیجه (سلام الله علیها) مرا تصدیق کرد زمانی که شما مرا تکذیب کردید، به من ایمان آورد آن هنگام که شما کافر بودید و برای من فرزندان آورد در حالی که شما دارای این ویژگی نبودید و نازا بودید.

ص: 19

1- البرهان في تفسير القرآن، ج 2، ص 549

2- كشف الغمة في معرفة الأئمة، ج 1، ص 508؛ الخصال، ج 2، ص 405

خصائص آن حضرت (علیها السلام) در کتب آسمانی نیز آمده از آن جمله است:

«آب؛ سرچشمه حیات»⁽¹⁾: خداوند در کتاب های آسمانی پیشین حضرت خدیجه (علیها السلام) را به نهر آبی تشبیه نموده است که آب آن، آب حیات است و بر دو کرانه آن، درختان حیا سر کشیده اند و دارای دوازده نوع میوه اند و برگ های آن درختان، موجب شفای امت هاست. در این نص حضرت خدیجه (علیها السلام) به سه شیء تشبیه شدند:

1. آب حیات: یعنی همانگونه که آب مایه حیات همه موجودات است، اسلام هم بموجب ایثار، انفاق، گذشت و فداکاری های حضرت ام المومنین (سلام الله علیها) حیات پیدا کرد که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) حق مطلب را در این مورد ادا نموده و فرمودند: «ما قام ولا استقام الدین الا بسیف علی و مال خدیجه».

2. درختی که دوازده نوع میوه دارد: همانگونه که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) خود را بسان درختی معرفی کرده و فرمودند: «أنا شجرة وفاطمة أصلها و علی لقاحها و الحسن والحسين ثمرها»؛ «من درختم و فاطمه (علیها السلام) اصل و ریشه آن و علی علیه السلام عامل باروری آن و حسن و حسین (علیهما السلام) میوه های آن می باشند». حضرت خدیجه (سلام الله علیها) نیز این چنین بوده است و با پیوند ازدواجی که بین آن حضرت و رسول خدا (صلی الله علیه و آله

ص: 20

1- کتاب مقدس، عهد جدید، مکاشفه یوحنا، باب 22، آیه 2 به نقل از: الأنوار الساطعه من الغراء الطاهره، ص 164؛ شجره طوبی، محمد مهدی ج 2، ص 233

و سلم) صورت گرفت، ثمره آن امامان معصومی که تعداد آنها دوازده نفر می باشد، شد. یعنی آن حضرت علاوه بر اینکه ام المؤمنین» بودند، «ام الأئمة المعصومین» نیز بوده اند. و حضرت امیر المؤمنین علی (علیه السلام) که اولین امام از این دوازده نفر است، حضرت خدیجه (علیها السلام) مادر خویش را می دانستند، زیرا که عمری در خانه آن حضرت زندگی کردند و تحت حمایت و تربیت ایشان قرار گرفتند. یازده امام دیگر هم مولود این شجره طیبه هستند که خداوند در قرآن اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) را تشبیه به شجره طیبه کرده است و می فرماید: «الم تر کیف ضرب الله مثل کلمه طیبه کشجره طیبه، أصلها ثابت و فرعها فی السماء توتی أكلها کل حین باذن ربها». و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و حضرت خدیجه (علیها السلام) مثل أعلی و حقیقی این شجره طیبه می باشند.

3. برگ های درخت موجب شفای امتهاست: مراد از برگها در اینجا، فرزندان و ذراری حضرت خدیجه (علیها السلام) هستند که در طول تاریخ منشأ خیرات و برکات بوده و با ارشاد و رهنمودهای خود موجب شفای امته شدند، و مردم را از وادی ضلالت و گمراهی به شاهره هدایت، رهبری نمودند.

«مبارکه»(1): در انجیل درباره صفات پیامبر آخر الزمان (صلي الله عليه و آله) این چنین بیان شده است که «...نَكَاحُ النِّسَاءِ ذُو النَّسَلِ الْقَلِيلِ إِنَّمَا نَسَلُهُ مِنْ مُبَارَكِهِ لَهَا بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَضَبَ ...؛ پیامبر آخر الزمان (صلي الله عليه و آله وسلم) همسرانی خواهد داشت و تعداد فرزندان او کم می باشد. اما در عین حال؛ قطعه نسل او از مبار که ای است که در بهشت خانه ای یکپارچه بدون شکستگی دارد ....»

«منشأ خیر کثیر»(2): آن حضرت (سلام الله علیها) همچنین به منشأ خیر کثیر توصیف شده اند.

تدبر در هر یک از این القاب و اوصاف که در اینجا به أهم آنها اکتفا شد، بیانگر مقام ممتاز اُمیت آن حضرت برای ائمه اطهار (علیهم السلام) و مومنین و مومنات می باشد.

ص: 22

1- الأُمالي (للصدوق)، ص 272

2- كُحْلُ البَصْرِ فِي سِيَرَةِ سَيِّدِ البَشَرِ صَلي الله عليه و آله و سلم، عباس قمي، ص 70

مباهات استمراري ذات اقدس الهي به حضرت أم المؤمنین خديجه كبرى (سلام الله عليها) دلالت بر تجليل و تعظيم دائمي از مقام ممتاز حضرت خديجه كبرى (سلام الله عليه) دارد.

مباهات استمراری ذات اقدس الهی به حضرت أم المؤمنین خدیجه کبری (سلام الله علیها)

یا خدیجه (علیها السّلام) ... فانّ الله عزّوجلّ لیباهی بک کرام ملائکته کلّ یوم مراراً (1)

«ای خدیجه (علیها السلام)! خداوند عز و جل روزی چندین بار به عظمت تو در نزد ملائکه مقربش مباہات می کند».

مباهات از ریشه (بھی) به معنای مفاخره به وجود و جود و حسن شیء است و «إِنَّ اللَّهَ لِيُبَاهِيَ بِالْعَبْدِ» یعنی قرار دادن شیء در محل قرب و کرامت خویش؛ و تجلیل شخص و تعظیم او به سبب مقام ممتاز از مکارم و مناقبی که آن شخص واجدش شده است. (2) ذات اقدس الهی در کلام نورانیش به مباہات خویش بر حضرت أم المؤمنین حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) با لسان تأکیدی (ل + یباهی) تصریح می فرماید و در این کلام الله عزوجل نکاتی نهفته است:

ص: 25

1- بحار الأنوار، محمدباقر مجلسی، ج 16، ص 78

2- مجمع البحرين، ج 1، ص 68؛ التحقيق في كلمات القرآن الكريم، ج 9، ص 38

فاعل فعل مباهات، ذات اقدس الهي است.

مخاطب این کلام نورانی و ابلاغ این حدیث قدسی از جانب وجود ذی وجود حضرت ختم رسل، لولاک لما خلقت الافلاک، محمد مصطفی (صلي الله عليه و آله و سلم) است.

و خداوند متعال در این حدیث شریف بر حضرت ام المومنین، نزد کرام ملائکه اش (یعنی ملائکه مقربش) مباهات می ورزد.

و این مباهات استمراری و دائمی است؛ «کلّ يوم مراراً».

جمیع این موارد قرآینی است تا مخاطب را به مقام قرب حضرتشان عندالله دلالت کند. به خصوص مباهات تأکیدی و استمراری ذات اقدس الهي به آن حضرت، دلالت بر تجلیل و تعظیم دائمی از مقام ممتاز ایشان می باشد.

ص: 26

حضرت أم المؤمنين خديجه كبرى (سلام الله عليها) در نصوص به مقرب سابق مدح شدند؛ يعني وجود مقدس آن حضرت از ذوي القربى مي باشند و لذا مرجعيت و أمّيت در قرب مومنين دارند.

ص: 28

«يقول الله السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ»

رسول الله (صلى الله عليه وآله) وَ خَدِيجَةَ وَعَلَى بن أبي طالب (عليه السلام) وَ ذُرِّيَّاتُهُمْ تَلْحَقُ بِهِمْ»

مقرین سابق پیامبر اکرم (صلى الله عليه وآله) و حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) و حضرت علی بن ابی طالب (علیه السلام) و ذراری ایشان هستند که ملحق به ایشان می شوند. نیز در جای دیگر آمده است: «إِنْ خَدِيجَةَ قَرَأْتُنَا». (1)

ص: 29

1- بحار الأنوار، ج 24، ص 6 الخرائج و الجرائح، ج 1، ص 139 تا 141 همچنين در تفسير سوره مبارکه مطففين، آیه 28 «عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ» آمده است: «المقربون» همان «السابقون» هستند، یعنی رسول الله، علی بن ابی طالب، ائمه معصومین و فاطمه و خدیجه (صلوات الله علیهم) و خاندان و ذریه ایشان که آنان را با ایمانشان پیروی می کنند. بحار الانوار ج 24، ص 3 ذیل سوره مبارکه طور، آیه 21 «وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهينٌ»، در توصیف مؤمناتی که روز قیامت، به خاتون یوم القیامة یعنی حضرت صدیقه طاهره (سلام الله علیها) ملحق می شوند، از حضرت خدیجه کبری به عنوان اولین مؤمنه و مسلمه نام برده شده است. تفسیر فرات الکوفی، صفحه 445 نز ذیل سوره مبارکه اعراف، آیه شریفه 46 «وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ...» آمده است: «سُورَةُ بَيْنِ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ، قَائِمٌ عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ (صلى الله عليه وآله وسلم) وَعَلِيُّ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ وَ فَاطِمَةُ وَ خَدِيجَةُ»؛ آن دژ بلندی که میان بهشت و دوزخ قرار دارد، قائم است بر حضرت محمد، علی، حسن، حسین، فاطمه و خدیجه (صلوات الله علیهم اجمعین). بنابراین حضرت ام المومنین جزو متوسمین اند که همه را در سیما می شناسند. امیرالمومنین (علیه السلام) در روایتی فرمودند «نَحْنُ عَلَى الْأَعْرَافِ نَعْرِفُ أَنْصَارَنَا بِسِيمَاهُمْ وَ نَحْنُ الْأَعْرَافُ الَّذِينَ لَا يَعْرِفُ اللَّهُ إِلَّا بِسَبِيلِ مَعْرِفَتِنَا وَ نَحْنُ الْأَعْرَافُ يُعْرِفُنَا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى الصِّرَاطِ النَّاسَ فَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ عَرَفْنَا وَ عَرَفْنَاهُ وَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ إِلَّا مَنْ أَنْكَرْنَا وَ أَنْكَرْنَاهُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَوْ شَاءَ لَعَرَفَ الْعِبَادَ نَفْسَهُ وَ لَكِنْ جَعَلْنَا أَبْوَابَهُ وَ صِدْرَاطَهُ وَ سَبِيلَهُ وَ وَجْهَهُ الَّذِي يُؤْتِي مِنْهُ فَمَنْ عَدَلَ عَنْ وَلَايَتِنَا وَ فَضَّلَ عَلَيْنَا غَيْرَنَا فَإِنَّهُمْ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاكِبُونَ فَلَا سَوَاءَ مِنْ اِعْتَصَمَ النَّاسُ بِهِ، وَ لَا سَوَاءَ حَيْثُ ذَهَبَ النَّاسُ إِلَى عُيُونِ كَدْرِهِ يَفْرَغُ بَعْضُهَا فِي بَعْضٍ، وَ ذَهَبَ مَنْ ذَهَبَ إِلَيْنَا إِلَى عُيُونِ صَدَافِهِ تَجْرِي بِأَمْرِ رَبِّهَا، لَا نَفَادَ لَهَا وَ لَا انْقِطَاعَ»؛ اعراف آنهایی هستند که خدای متعال جز از راه معرفت آنها شناخته نمی شود. الکافی (ط - الإسلامية)، ج 1، ص 184

حضرت أم المؤمنین خدیجه کبری (سلام الله علیها) در نصوص به مقرب سابق مدح شدند. از آنجا که بنا به مستندات وارده، قرب جز با معرفت مقرب بدست نمی آید، معلوم می شود که وجود مقدس آن حضرت، از ذوی القربی بوده و حقوق حقه رسالت در خصوص «مودة فی القربی» نیز برای آن حضرت محقق می باشد. در حقیقت آن حضرت مرجعیت و اُمّیت در قرب مومنین دارند؛ به این معنا که هر مؤمنی با معرفت به وجود مبارک آن حضرت، ملحق به ایشان شده و در درجات نسبی قرب قرار می گیرد. پس دلیل اخیر اشارت است به اینکه معرفت حضرتشان، موجب قرب می شود و مؤمنین و مؤمنات به میزان معرفتی که به ساحت مقدس حضرت أم المؤمنین و المؤمنات (علیها السلام) تحصیل می کنند، مقربون معنون می شوند.

اختصاص مقام «سلام» به حضرت أم المؤمنین خديجه غراء (سلام الله عليها) دلالت بر تخصيص ملك عظيم الهی به حضرتشان دارد. این ملك عظيم در حقيقت همان مقام أمیت آن حضرت می باشد که مؤمنین و مؤمنات با مراجعه به این مرجع و قرار گرفتن در حصن حصین مادر می توانند در ملك عظيم الهی مستقر و متنعم شوند.

« تَقْرَأُ عَلَيَّ خَدِيجَةَ مِنَ اللَّهِ وَمِنِّي السَّلَامُ » (1)

ای رسول خدا! سلام خدا و سلام مرا (جبرئیل علیه السلام) به أم المؤمنین حضرت خدیجه کبری (علیها السلام) برسان.

در مستندات بسیاری از جانب ائمه اطهار (علیهم السلام) از حضرت خاتم النبیین محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل شده که خداوند تبارک و تعالی و امام ملائک جناب جبرئیل امین (سلام الله علیه) بر حضرت ام المؤمنین خدیجه کبری (علیها السلام) سلام و بشارت فرستاده اند. سلام از اسماء الله عزوجل می باشد (2) که در آیات حضرت قرآن به جنت یعنی ملک عظیم الهی تعبیر شده است. (3)

ص: 33

1- سفینه البحار، ج 2، ص 567

2- « اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ وَ لَكَ السَّلَامُ وَإِلَيْكَ يَعُودُ السَّلَامُ ». من لا يحضره الفقيه، ج 1، ص 322

3- « لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ » (سوره مبارکه انعام، آیه 127)؛ « إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ، ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِينَ » (سوره مبارکه حجر، آیه 46). دَارُ السَّلَامِ الْجَنَّةُ وَ أَهْلِهَا لَهُمُ السَّلَامَةُ مِنْ جَمِيعِ آفَاتٍ وَ الْعَاهَاتِ وَ الْأَمْرَاضِ وَ الْأَسْقَامِ وَ لَهُمُ السَّلَامَةُ مِنَ الْهَرَمِ وَ الْمَوْتِ وَ تَغْيِيرِ الْأَحْوَالِ عَلَيْهِمْ وَ هُمْ الْمُكْرَمُونَ الَّذِينَ لَا يَهَانُونَ أَبَدًا وَ هُمُ الْأَعْرَاءُ الَّذِينَ لَا يَنْدُلُونَ أَبَدًا وَ هُمُ الْأَغْنِيَاءُ الَّذِينَ لَا يَفْتَقِرُونَ أَبَدًا وَ هُمُ السُّعَدَاءُ الَّذِينَ لَا يَشَقُّونَ أَبَدًا وَ هُمُ الْفَرِحُونَ الْمَسْرُورُونَ الَّذِينَ لَا يَغْتَمُونَ وَ لَا يَهْتَمُونَ أَبَدًا وَ هُمُ الْأَحْيَاءُ الَّذِينَ لَا يَمُوتُونَ أَبَدًا فَمِنْهُمْ فِي قُصُورِ الدَّرِّ وَ الْمَرْجَانِ أَبْوَابُهَا مُشْرَعَةٌ إِلَى عَرْشِ الرَّحْمَنِ وَ الْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ . معاني الأخبار، النص، ص 176 إِنَّ السَّلَامَ هُوَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ دَارُهُ الَّتِي خَلَقَهَا لِأَوْلِيَائِهِ الْجَنَّةُ . همان

پس سلام که خود سلم و امنیت و حصن حصین الهی است، در واقع همان ملک عظیم اوست که در آن هیچ لغو و تائیمی وجود ندارد. ابلاغ سلام از ساحت قدس الهی به حضرت أم المؤمنین خدیجه غراء (سلام الله علیها) دلالت بر اختصاص این مقام و عبارت دیگر تخصیص ملک عظیم الهی به حضرتشان دارد. این ملک عظیم در حقیقت همان مقام أمیت آن حضرت می باشد که مؤمنین و مؤمنات با مراجعه به این مرجع و قرار گرفتن در حصن حصین مادر می توانند در ملک عظیم الهی مستقر و متنعم شوند.

كفائت وقرانت حضرت أم المؤمنين و المؤمنات خديجه كبرى (سلام الله عليها) با أب المؤمنين و المؤمنات رسول خدا (صلي الله عليه و آله و سلم) دليل ديگر بر انحصار مقام أم المؤمنين براي آن حضرت است.

کفائت و قرانت حضرت أم المؤمنین خدیجه کبری (سلام الله علیها) با رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم)

*کفائت و قرانت حضرت أم المؤمنین خدیجه کبری (سلام الله علیها) با رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) (1)

این کفائت و قرانت در مؤدای ادله بسیاری موجود است؛ مانند آنچه در فرازهایی از زیارت حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) آمده است: «الْسَّلَامُ عَلَیْکَ يَا قَرِیْنَهُ حَبِیْبِ الْسَّمَآءِ». نیز ندای آسمانی که هنگام ازدواج آن حضرت با رسول خدا در آسمان پیچیده شد «إن الله تعالی قد زوج

ص: 37

1- الموسوعة الکبری عن فاطمة الزهراء (سلام الله علیها)، ج 18، ص 137؛ الطبقات الکبری، ج 1، ص 106 همچنین در منابع دیگر آمده است: «خدیجة لا ترغب فی واحد منهم و کان قد تولع قلبها بالنبی ... سَعِدَتْ مَنْ تُکُونُ لِمَحَمَّدٍ قَرِیْنَهُ، فَانَّهُ يُزِیْنُ صَاحِبَهُ؛ ... قد اشتغل قلب خدیجة بنت خویلد بحبه ...»؛ حضرت خدیجه (سلام الله علیها) هیچ رغبتی به هیچ کدام از خواستگاران نداشت و قلب او تنها برای پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می تپید. سعادت مند کسی که با حضرت محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله) قرین و همراه شد چرا که او باعث و علت زینت است. پس قلب حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) به محبت نسبت به حضرت محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله) مشغول بود. بحار الانوار، ج 16، ص 22 و 23

بالتاھر الطاهرة وبالصادق الصادقة» مؤید این مطلب است. (1) نمونه دیگر اشتراک حضرت خدیجه کبری (علیها السلام) در أصلاب شامخه و أرحام مطهره با رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) می باشد. آن حضرت همچون رسول خدا (صلوات الله علیهما) منتسب به خاندانی موحد، اصیل، و اهل دانش و حکمت بودند. پس همانگونه که رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم)، پدر امت می باشند، حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) مادر امت می باشند. چنانچه در تفسیر آیه مبارکه «النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ» (2) آمده است که از جمله گناهان کبیره، عاق والدین است

ص: 38

1- همانا خداوند متعال دو طاھر و دو صادق را به ازدواج یکدیگر در آورده است. بحار الأنوار، ج 16، ص 72 وَ ذَكَرَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ خَدِيجَةَ بِنْتَ خُوَيْلِدٍ وَأَبَا طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَا تَأْتِي فِي عَامٍ وَاحِدٍ وَ تَتَابَعَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ الْمَصَائِبُ بِهَلَاكِ خَدِيجَةَ وَ أَبِي طَالِبٍ وَ كَانَتْ خَدِيجَةُ وَ زَيْرَةَ صِدْقٍ عَلَى الْإِسْلَامِ وَ كَانَ يَسَّ كُنْ إِلَيْهَا. إعلام الوری بأعلام الهدی (ط - القديمة)، النص، ص

53

2- سوره مبارکه احزاب، آیه 6

ووالدين امت عبارتند از وجود ذي وجود حضرت رسول الله الأكرم و حضرت خديجه كبرى (سلام الله عليهم)؛ « أَكْبَرُ الْكَبَائِرِ سَبْعٌ ... وَ
أَمَّا عُنُقُ الْوَالِدَيْنِ فَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ النَّبِيِّ أُولِي بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ فَعَقُّوا رَسُولَ اللَّهِ فِي ذُرِّيَّتِهِ وَعَقُّوا أُمَّهَاتِهِمْ
خَدِيجَةَ فِي ذُرِّيَّتِهَا . . . » (1)

ص: 39

1- مناقب آل أبي طالب عليهم السلام (لابن شهر آشوب)، ج 4، ص 252

از بررسی ادله مذکور به دست می آید که شأن «أم المؤمنین» به نحو اطلاق اختصاص و انحصار به وجود نازنین حضرت زوجه الرسول خدیجه کبری (سلام الله علیها) دارد. مالا اینکه همانطور که مودت اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) و ادای حقوق ایشان که عبارتست از تحصیل معرفت نورانی، بر ذمه خلق به قدر ظرف وجودی مستقر شده، معرفت به وجود مبارک آن حضرت و به ویژه معرفت به معنای «أم المؤمنین و المؤمنات» بودن آن حضرت نیز بر همگان ضروری می باشد. هر یک از مؤمنین و مؤمنات به میزان آن معرفتی که به ساحت مقدس آن حضرت به دست آورند، می توانند به درجاتی از کمال و قرب نائل شوند و در آن ملک عظیم الهی که حصن مادر است ملجأ و مأمن یابند.

فہرست مطالب

مدخل...5

دلیل اول...7

دلیل دوم...12

دلیل سوم...24

دلیل چہارم...28

دلیل پنجم...32

دلیل ششم...36

نتیجہ گیری...41

ص: 42

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

